

TIIVISTELMÄ MANNER-SUOMEN MAASEUDUN KEHITTÄMISOHJELMAN 2014–2020 RAPORTISTA VUOSILTA 2014–2015

1. Toimeenpanon edistyminen

Maksut

Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2014–2020 menokertymä on ollut EU:n tasolla keskimääräistä korkeampaa. Suomen ohjelma hyväksyttiin ensimmäisten ohjelmien joukossa 12.12.2014 ja tukia maksettiin ohjelmakauden kehyksestä jo vuoden 2014 puolella lähes 739 milj. euroa. Vuoden 2015 loppuun mennessä tukia oli maksettu yhteensä 1,27 mrd. euroa (josta EU 533 milj. euroa), yhteensä 23 % ohjelmakaudelle 2014–2020 varatusta kehyksestä, kun vastaava osuus oli EU:ssa keskimäärin alle 9 %. Lisäksi maksettiin luonnonhaittakorvausten kokonaan kansallista lisäosuutta vuoden 2015 loppuun mennessä yhteensä 271 milj. euroa.

Maksuja vuoden 2015 loppuun mennessä oli toteutunut neuvonnasta, nuoren viljelijän aloitustuesta, ympäristökorvauksista, luonnonmukaisesta tuotannosta, luonnonhaittakorvauksista ja eläinten hyvinvointikorvauksista.

Toimenpiteiden toteuma tavoitteisiin nähden

Hanke- ja yritystuet

Ohjelmakauden 2014–2020 ensimmäiset hanketuet tulivat hakuun helmikuussa 2015. Valtaosa hakuajana tehdyistä hakemuksista jätettiin sähköisesti. Hakemuksia tuli yhteensä 1 574 kappaletta. Kehittämishankkeista ei tehty rahoituspäätöksiä vuonna 2015. Eniten hakemuksia jätettiin toimenpiteeseen 7 eli maaseudun palvelujen ja kylien kehittämiseen. Valtaosa hakemuksista koski Leader-rahoitusta.

Valtakunnallisten maaseudun kehittämissankkeiden hakuja on järjestetty kolme kertaa. Kiinnostus valtakunnallista hanketoimintaa kohtaan on ollut vahvaa. Avoimeen ideahakuun esitettiin 171 ideaa ja teemalliseen ideahakuun 55 hankeideaa. Valtakunnallisen hanketoiminnan tavoitteena on täydentää ja tukea alueilla tehtävää kehittämistyötä ja hanketoimintaa.

Valtakunnalliset koordinaatiohankkeet kokoavat ja analysoivat tietoa ja nostavat esille hyviä käytäntöjä ja viestittävät niistä alueille ja valtakunnallisesti. Koordinaatiohankkeet tukevat alueellista viestintää ja tuottavat rahoittajille ja muille sidosryhmille tietoa toimialan kehittämistarpeista.

Valtakunnallisten hankkeiden teemallinen ideahaku toteutettiin syksyllä 2015. Haussa oli kaksi teemaa.

Ohjelmakauden 2014–2020 yritystukihakemusten vastaanottaminen alkoi 11.5.2015. Hakemuksista lähes 90 % tehtiin sähköisinä Hyrrä-järjestelmään. Vuoden 2015 aikana jätettiin kaikkiaan 1 208 yritystukihakemusta.

Vuoden 2015 loppuun mennessä tehtiin 53 myönteistä päätöstä, joille julkista rahoitusta myönnettiin yhteensä 7,5 miljoonaa euroa. Rahoitusta kohdistui eniten (4,7 milj. euroa; 62 %) maataloustuotteiden jalostuksen ja elintarvikkeiden valmistuksen investointeihin. Pieni osa rahoituksesta (66 000 euroa; 1 %) kohdistui uuden yritystoiminnan aloittamiseen. Yritysrahoituskokonaisuutta tarkasteltaessa toiseksi eniten (2,8 miljoonaa euroa; 37 %) rahoitusta kohdistui maatalouden ulkopuolista yritystoimintaa koskeviin investointeihin.

Neuvonta

Neuvontajärjestelmän toteutus käynnistyi syksyllä 2014 tarjouskilpailulla. Tarjouksia kilpailutukseen jätettiin lähes 800. Neuvoja on tällä hetkellä 575 ja hakijaorganisaatioita 84. Neuvojen täydennyskoulutukseen

on käytössä maaseutu.fi-sivuston yhteinen koulutuskalenteri ja koulutuksia mainostetaan myös erikseen esim. sähköisillä uutiskirjeillä, joita Mavi lähettää neuvojille ajankohtaisista aiheista. Ohjelmakauden tavoitteeksi on asetettu, että neuvontaa tehdään 43 000 maatilalla. Tavoitteesta on ensimmäisenä vuotena toteutunut 10,8 %.

Maatalouden investoinnit

Ohjelmakauden 2014–2020 mukaisten maatalouden investointitukien haku käynnistyi maaliskuussa 2015 ja vuoden 2015 loppuun mennessä jätettiin noin 1 200 investointitukihakemusta. Ensimmäiset tukipäätökset päästiin tekemään syyskuussa, kaikki vuoden 2015 hakemukset saatiin käsiteltyä vuoden loppuun mennessä. Myönteisiä tukipäätöksiä tehtiin noin 960 kpl. Investointiavustusta myönnettiin yhteensä 47,4 milj. euroa, joka sisältää sekä EU-osarahoitteiset että kansallisena lisäosana myönnettävät avustukset. Kansallisena lisärahoituksena myönnetyn korkotukilainan määrä oli noin 59,7 milj. euroa. Lisäksi 17 hankkeelle myönnettiin valtiontakausta yhteensä noin 4,4 milj. euron lainapääomalle. Lähes puolet myönnetyistä avustuksesta kohdistuu lypsy- ja nautakarjatalouden investointeihin.

Nuorten viljelijöiden aloitustuki

Ohjelmakauden 2014–2020 mukaisen aloitustuen haku käynnistyi maaliskuussa 2015 ja vuoden 2015 loppuun mennessä jätettiin noin 180 aloitustukihakemusta. Tukipäätöksiä päästiin tekemään syyskuussa ja kaikki tukihakemukset saatiin käsiteltyä vuoden 2015 loppuun mennessä. Myönteisiä tukipäätöksiä tehtiin noin 130 kpl. Ensimmäisten tukierien maksatukset pystyttiin aloittamaan marraskuussa. EU-osarahoitteisena myönnetyn avustuksen määrä oli yhteensä hieman vajaa 4 milj. euroa ja kansallisena lisärahoituksena myönnetyn korkotukilainan määrä noin 19,4 milj. euroa.

Ympäristökorvaukset ja ei-tuotannolliset investoinnit

Vuosina 2014–2015 maksettiin ympäristökorvausten ympäristösitoumuksista ja ympäristösopimuksista sekä 2007–2013 ohjelmakauden mukaisesta ympäristötuesta yhteensä 509,54 milj. euroa.

Päätyviä ympäristötukisitoumuksia ja erityistukisopimuksia jatkettiin ohjelmakauden 2007–2013 mukaisina vuonna 2014. Vuonna 2014 haetut ympäristötuen maksut maksettiin ohjelmakauden 2014–2020 kehyksestä. Uusia ympäristötuen sitoumuksia tai erityistukisopimuksia ei pääsääntöisesti tehty vuonna 2014.

Ohjelmakauden 2014–2020 mukaisten ympäristökorvausten kaikki toimet käynnistettiin vuonna 2015. Ympäristökorvausten ympäristösitoumusta ja siihen liittyviä tila- ja lohkokohtaisia toimenpiteitä sekä ympäristösopimuksia haettiin päätukihaussa 12.5.2015 mennessä. Ympäristösitoumusta haki 45 624 tilaa. Ympäristösitoumukseen sitoutui noin 86 % aktiiviviljelijöistä, jotka hakivat suorien tukien perustukea. Sitoumusala oli noin 2,06 milj. hehtaaria eli yli 90 % suorien tukien perustukea hakeneiden maatalousmaasta.

Korkea sitoutumisaste ja lohkokohtaisten toimen runsas toteuma on ympäristön kannalta erinomaista. Toimenpiteeseen käytettävissä oleva rahoitus tulee runsaan toteuman takia sidottua etupainotteisesti lähes koko käytettävissä olevan valtuuden osalta. Jotta ympäristökorvauksiin varattu rahoitus riittäisi koko ohjelmakaudelle, päädyttiin ohjelmamuutokseen, jossa suurimpia tavoitealojen ylityksiä saaneiden toimien toteutusta tiloilla rajoitetaan asettamalla tilakohtainen enimmäisprosentti lohkokohtaisesta toimesta maksettavalle pinta-alalle. Rajoitus koskee toimia, joiden tavoitealan ylitykset ovat suurimpia.

Ohjelmakauden 2014–2010 mukaisia alkuperäiskasvien ylläpidon sopimuksia haettiin neljä kappaletta, joista yksi maksettiin vuonna 2015, yhteensä 400 euroa. Sopimusta alkuperäiskasvien varmuuskokoelmista haki Luonnonvarakeskuksen kansallinen kasvigeenivaraohjelma. Hakemus tuli vireille 25.9.2015 ja päätös sopimuksesta tehtiin vuoden 2015 lopulla.

Ei-tuotannollisilla investoinneilla mahdollistetaan kosteikkojen perustaminen ja perinnebiotooppien sekä luonnonlaidunten ennallistaminen, jonka jälkeen investointikohteelle tulee tehdä ympäristökorvauksen mukainen viisivuotinen hoitosopimus.

Ei-tuotannollisia investointeja kosteikkojen perustamiseen sekä perinnebiotooppien ja luonnonlaidunten alkuraivaukseen ja aitaamiseen haettiin 30.6.2015 päättyneessä haussa yli 4,6 miljoonan euron edestä. Haetusta kokonaissummasta noin 65 % haettiin kosteikkoinvestointeihin ja 35 % alkuraivaamisen ja aitaamisen investointeihin. Päätöksenteko siirtyi vuodelle 2016.

Luonnonmukainen tuotanto

Vuosina 2014–2015 maksettiin ohjelmakauden 2014–2020 varoista luonnonmukaisen tuotannon toimenpiteitä yhteensä noin 59,69 milj. euroa. Tästä noin 25,8 milj. euroa kohdistui ohjelmakauden 2014–2020 mukaisen luonnonmukaisen tuotannon korvauksen sitoumusten ensimmäiseen maksuerään. Tukivuoden 2015 luonnonmukaisen tuotannon sitoumusten viimeinen erä ja kotieläintuotannon sitoumusta koskeva korvaus maksetaan vuonna 2016.

Luonnonmukaisen tuotannon osuus maatalousmaasta oli Suomessa Elintarviketurvallisuusviraston (Evira) tilastojen mukaan 9,9 % vuonna 2015. Kokonaisala kasvoi 6 % vuoteen 2014 verrattuna. Yli 90 % luonnonmukaisen tuotannon valvontajärjestelmässä mukana olevista tiloista haki maaseutuohjelman mukaista sitoumusta luonnonmukaisesta tuotannosta ja lähes 90 % luonnonmukaisesti tuotetusta alasta oli luonnonmukaisen tuotannon sitoumuksen piirissä.

Vuonna 2015 maksettiin luonnonmukaisen tuotannon korvausta 200 557 hehtaarille, 3 817 tuensaajalle. Korvausta luonnonmukaisesta tuotannosta avomaavihannesten viljelyalalle maksettiin 178 tuensaajalle, 271 hehtaarille. Siten luonnonmukaisen tuotannon korvauksen maksettu kokonaisala oli 200 828 hehtaaria. Maaseutuohjelman tavoite Manner-Suomen luonnonmukaisesti tuotetulle alalle on 355 000 hehtaaria vuoteen 2020 mennessä. Luonnonmukaisen tuotannon maksettu ala kasvoi edellisen ohjelmakauden lopun maksetusta alasta yli 8 %.

Luonnonhaittakorvaukset

Luonnonhaittakorvauksia maksettiin 51 451 tilalle vuonna 2015, mikä oli samaa suurusluokkaa kuin vuonna 2014. Ala, jolle luonnonhaittakorvauksia maksettiin, oli hyvin lähellä ohjelman 2 205 000 hehtaarin tavoitetta. Vuoden 2015 loppuun mennessä luonnonhaittakorvauksia oli maksettu yhteensä lähes 920 milj. euroa, josta 271 milj. euroa maksettiin kokonaan kansallisesti.

Eläinten hyvinvointi

Eläinten hyvinvointikorvausta pystyivät hakemaan kevästä 2015 alkaen nauta- ja sikatilojen lisäksi myös lammas-, vuohi- ja siipikarjatilat. Vuonna 2015 eläinten hyvinvointikorvausten mukaisen sitoumuksen teki 6 395 tilaa. 41 % nautatiloista, 80 % sikatiloista, 42 % lammas- ja vuohtiloista ja 85 % siipikarjatiloista teki eläinten hyvinvointisitoumuksen. Kevään 2015 tukihausta aiheutuvat kokonaismenot ovat noin 60 milj. euroa. Vuonna 2015 haetut tuet maksetaan kesäkuussa 2016.

Leader-toiminta

Leader-ryhmien ja paikallisten maaseudun kehittämisstrategioiden haku tapahtui kaksivaiheisesti. Kaksivaiheisen haun tarkoituksena oli entisestään parantaa paikallisten kehittämisstrategioiden laatua. Maa- ja metsätalousministeriö teki päätöksen 54 Leader-ryhmästä 22.1.2015. Leader-ryhmät, maa- ja metsätalousministe-

riö ja Maaseutuvirasto solmivat sopimuksen paikallisen kehittämisstrategian toteuttamisesta. Leader-toiminnan julkisen rahoituksen määrä ohjelmassa on yhteensä 300 milj. euroa.

Vuosi 2015 oli paikallisten kehittämisstrategioiden toimeenpanossa uusien toimintatapojen opettelun vuosi ja toimijoiden aktivoinnin vuosi. Osa ryhmistä lähti aktiivisesti markkinoimaan ohjelman mahdollisuuksia heti hakumahdollisuuksien avauduttua, osa päätti keskittyä muuhun toimintaan ja valmisteleviin toimiin siihen asti, kunnes tukipäätöksiä aletaan tehdä. Hakemusmäärät vaihtelivat ryhmien välillä paljon. Koko maan tasolla aktiivisuus oli suurta.

2. Arviointisuunnitelman toimeenpanon edistyminen

Ohjelman arviointisuunnitelma esitetään ohjelma-asiakirjan luvussa 9. Arviointisuunnitelman toteuttamiseksi laaditaan arvioinnin toteuttamissuunnitelma. Tässä suunnitelmassa kuvataan yksityiskohtaisesti EU:n arviointikysymykset ja kansalliset arviointikysymykset ja kysymykset kytketään ohjelma tavoitteisiin. Jokaiseen kysymykseen liittyvät EU:n yhteiset indikaattorit ja muut indikaattorit on kuvattu tietolähteineen. Toteutus-suunnitelmassa kuvataan myös muita arviointikysymyksiin vastaamiseen tarvittavia aineistoja. Toteutus-suunnitelmassa luetellaan arviointi- ja selvityshankkeet, jotka ohjelmakauden aikana tullaan toteuttamaan. Arvioinnin toteuttamissuunnitelma hyväksytään arvioinnin ohjausryhmässä. Se on valmistuttuaan luettavissa maaseutu.fi-sivuilta.

Maa- ja metsätalousministeriö asetti 29.6.2015 työryhmän seuraamaan ja ohjaamaan arviointisuunnitelmaa toteuttamista.

Luonnonvarakeskus on valmistellut vuoden 2015 aikana indikaattoriportaalia maaseutuohjelman vaikuttavuusindikaattoreista. Portaaliin on koottu 38 indikaattorin tiedot, jotka kuvaavat maaseutuohjelman tavoitteiden nykyhetkeä ja muutosta. Näistä 16 indikaattoria ovat maatalouspolitiikan vaikuttavuusindikaattoria. Indikaattoreita kuvataan kuvien, taulukoiden ja analyysitekstien avulla. [Indikaattoriportaali](#) julkaistaan keväällä 2016.

3. Ohjelman tavoitteiden saavuttamista edistävät toimet

Tietojärjestelmät

Hyrrä-tietojärjestelmän kehittämisessä keskeisenä tavoitteena on ollut sähköistää koko hanke-, yritys- ja rakennetukien haku-, päätös- ja maksuprosessi. Hyrrä-tietojärjestelmässä on valmius tallentaa tavoite- ja toteumatiedot. Hyrrä-tietojärjestelmän kehittäminen on osoittautunut arvioitua suuremmaksi työksi. Syksyllä 2015 Maaseutuvirastossa päädyttiin siihen, että hanke- ja yritystukien myöntäminen on syytä aloittaa paperipäätöksillä, jotka Hyrrä-tietojärjestelmän mahdollistaessa viedään aikanaan sähköiseen järjestelmään. Päätöksenteko yritystuista aloitettiin joulukuun puolivälissä 2015 ja hanketukien päätöksenteko aloitettiin tammi-kuussa 2016. Maaseutuvirasto valmistelee maksatuksien käyttöönottoa vaiheittain. Nuoren viljelijän aloitustuesta sekä maatalousinvestoinneista on tehty sähköisiä päätöksiä Hyrrässä lokakuusta 2015 alkaen.

Maaseutuvirasto julkistaa Hyrrässä käsitellyt tuet (hanke-, yritys- ja rakennetuet sekä Neuvo2020) vuosittain huhtikuun loppuun mennessä. Toteumatietojen kerääminen aloitetaan, kun rahoitetut toimet ovat loppumaksuvaiheessa. Toistaiseksi rahoitetut toimet eivät ole vielä siinä vaiheessa. Jatkossa tiedot on mahdollista yhdistää muiden tietolähteiden tietojen kanssa ohjelman seurannan ja toteutumisen arvioinnin tarpeisiin.

Tukisovelluksella käsitellään suurin osa viljelijöille maksettavista EU-tuista ja kansallisista tuista. Järjestelmän kautta kerätään myös suuri osa maatalouden perustilastoista. IACS-tietojärjestelmä koostuu Tukisovelluksesta, laskentasovelluksesta, raportointijärjestelmästä, maksukeräilyjärjestelmästä ja valvontasovelluksesta, jotka ovat yhteydessä keskitettyyn tietokantaan, IACS-keskusrekisteriin. Tukisovelluksen kehittämisessä

on huomioitu ohjelmakauden 2014–2020 seurannan tarpeet vuodesta 2015 alkaen. Tukisovelluksesta on raportoitavissa haettujen sitoumusten ja sopimusten määrät, pinta-alatiedot, valvontatiedot ja maksutiedot.

Seurantakomitea

Seurantakomitea asetettiin 8.1.2015. Sen puheenjohtajan toimii maa- ja metsätalousministeriön kansliapäällikkö Jaana Husu-Kallio. Seurantakomiteassa on jäsenet keskeisistä sidosryhmistä. Jäseniä on yhteensä 33.

Seurantakomitea kokoontui 1. kerran ennen ohjelman hyväksymistä 3.10.2014. Vuoden 2015 aikana seurantakomitea kokoontui kolme kertaa: 29.1., 4.6. ja 17.11.

Seurantakomitean kokoonpano, esityslistat ja kokousmuistiot löytyvät maaseutu.fi-sivuilta.

Ohjelmamuutos

Seurantakomitea puolsi ohjelmamuutosesitystä 4.6.2015 pidetyssä kokouksessa. Komissio hyväksyi ohjelmamuutoksen 16.7.2015.

Alaisen hallinnon, neuvojien ja potentiaalisten tuenhakijoiden koulutus

Erityisesti ohjelmakauden alussa maa- ja metsätalousministeriö koulutti alaista hallintoa, neuvojia ja potentiaalisia tuenhakijoita. Koulutusmateriaalit ovat saatavissa maaseutu.fi -osoitteesta tai Aitta-ekstranetistä.

Neuvonnan laaja käyttö

Vuoden 2015 tukihaussa erityisesti ympäristökorvausten ja eläinten hyvinvointikorvausten osalta tilat hyödynsivät neuvontatoimenpiteen (ns. NEUVO2020) neuvontakäyntejä, joissa asiantuntija kävi viljelijän kanssa läpi, mitä ohjelman toimenpiteitä tilalle sopisi.

4. Tekniseen apuun ja ohjelman julkistamiseen liittyvät toimet

Maaseutuverkosto

Maaseutuverkosto koostuu Manner-Suomen ja Ahvenanmaan maaseudun kehittämisohjelmien keskeisistä toimijoista. Verkosto tiedottaa maaseudun kehittämisohjelmista ja järjestää niihin liittyviä tilaisuuksia, levittää tietoa ohjelmien hyvistä käytännöistä ja edistää maaseudun toimijoiden kansainvälistymistä. Maaseutuverkoston toimintaan suunnitellaan toimintasuunnitelmien avulla. Verkoston toimintaa ohjaa ja linjaa maa- ja metsätalousministeriön asettama ohjausryhmä. Ohjausryhmä on asettanut työryhmiä, joiden kautta sidosryhmät osallistuvat verkoston toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen.

Maaseutuverkoston työryhmätoimintaa uudistettiin uuden ohjelmakauden myötä. Työryhmät asetettiin ohjausryhmän toimesta ohjausryhmän temaattisiksi alatyöryhmiksi kahden vuoden määräajaksi vuosille 2015–2016. Työryhmien puheenjohtajat ovat ohjausryhmän jäseniä työryhmien toimintakauden ajan. Ensimmäisten maaseutuverkoston työryhmien teemoina ovat olleet nuoret, ympäristö ja ilmasto, innovaatiot sekä elinkeinot ja yrittäjäys.

Vuosi 2015 oli uuden ohjelmakauden ensimmäinen varsinainen toimintavuosi. Vuonna 2015 maaseutuverkoston päällimmäisiksi toimiksi nousivat uuden ohjelmakauden sisäänajo ja maaseutuohjelman monipuolisuuden esiintuominen.

Viestintä

Maaseutuohjelmalle laadittiin vuosiksi 2014–2020 seuraavat strategiset tavoitteet:

- Ohjelman mahdollisuudet tunnetaan ja varat hyödynnetään (potentiaaliset tuensaajat)
- Ohjelman vaikutukset tiedostetaan, tietoa EU-rahoituksen tuloksista on saatavilla (tuensaajat, suuri yleisö, päättäjät)
- Yhteistyö maaseututoimijoiden kesken lisääntyy, hyvät ideat ja käytännöt leviävät, osaaminen lisääntyy (maaseutuverkoston toimijat, maaseudun kehittäjät)
- Yhä useampi allekirjoittaa väitteen, että maaseutu tuottaa hyvinvointia koko maalle ja voi osaltaan ratkaista kilpailukyky-, ilmasto- ja ympäristökysymyksiä (suuri yleisö, päättäjät).

Strategisista tavoitteista johdettiin uuden ohjelmakauden ensimmäisten vuosien viestinnän tärkeimmät tavoitteet:

- Maaseutuverkoston toimijat ja media ovat tietoisia uuden ohjelman valmistelusta ja käyttöönotosta
- Ohjelman mahdollisuudet nousevat esiin vaikutusten, tulosten ja aikaisempien tukikohteidenkautta
- Maaseutuverkoston sisäinen viestintä toimii tehokkaasti
- Ohjelma lanseerataan onnistuneesti ja tieto siitä tavoittaa hyödynsaajat
- Viestintäverkosto toimii aktiivisesti ja tehokkaasti

Maaseutuohjelman viestinnälle määriteltiin perusviesti: ”Maaseutu tarjoaa koko maalle ratkaisuja kilpailukyky-, ympäristö- ja ilmastokysymyksiin. Maaseutu on Suomen valtti.” Ohjelmakaudelle 2014–2020 laadittiin viestintästrategia sekä uudistettiin ohjelman visuaalinen ilme.

5. Ennakkoehtojen toteutumiseksi tehdyt toimet

Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmassa esitetyistä ennakkoehdoista ehto tilastotietojen oikea-aikaista keräämistä ja tietojen julkistamista ja julkista saatavuutta varten täyttyi ohjelman hyväksymisvaiheessa osittain. Luonnonvarakeskuksen toimesta luodaan CAPin vaikuttavuusindikaattoreiden tilastointijärjestelmä ja rakennetaan ja kehitetään hallinnon tietojärjestelmät (Tukisovellus ja Hyrrä) vastaamaan ohjelmakauden 2014–2020 seurannan tarpeita. Ennakkoehdon on arvioitu täyttyvän 31.5.2016 mennessä.

YKSITYISKOHTAISEMPAA TIETOA MANNER-SUOMEN MAASEUDUN KEHITTÄMISOHJELMAN 2014–2020 VUOSIEN 2014 JA 2015 TOTEUMASTA VOI LUKEA RAPORTISTA, JOKA LÖYTYY TÄÄLTÄ.

LISÄTIETOJA: MAASEUTU.FI